

Tuottajayhteisöjen neuvottelukunnan lausuma –

Uudelleenkäyttö

Tuottajayhteisöjen neuvottelukunta kiittää Kierrätyskeskusta kutsusta uudelleenkäyttötoimijoiden verkostoon.

Tuottajavastuusta säädetään jätelaissa (646/2011) sekä sitä täydentävissä asetuksissa. Suomessa toimii lähes 20 tuottajayhteisöä (www.tuottajayhteisö.fi), jotka huolehtivat markkinoille saatettujen tuottajavastuun piiriin kuuluvien tuotteiden jätehuollosta. Tuottajavastuu koskee renkaita, autoja, paperia, paristoja ja akkuja, sähkö- ja elektroniikkalaitteita sekä pakkauksia.

Tuottajavastuuta on tuotteiden ja pakkausten talteenotto, kierrätys ja muu hyötykäyttö niiden käytöstä poistumisen jälkeen. Se on tuotteiden valmistajien, pakkaajien ja maahantuojien eli tuottajien velvollisuus. Tuotteiden ja pakkausten keräämiseksi on järjestetty tuottajien kustannuksella keräyspisteitä taajamiin sekä kaupapaikkojen yhteyteen useita tuhansia ympäri maata.

Tuottajayhteisöjen neuvottelukunta (TYNK) on koonnut tähän lausumaan tietoa uudelleenkäytön onnistumisista, mahdollisuuksista ja sen aiheuttamista ongelmista sekä yleisesti että alakohtaisin esimerkein. Tuottajayhteisöt esittävät myös ratkaisuehdotuksensa näihin ongelmiin.

Uudelleenkäytön onnistumisia Suomessa

Suomessa, toisin kuin monissa muissa EU:n jäsenmaissa, pakkausten uudelleenkäyttö on hyvin kehittyntä ja edustaa merkittävää osaa pakkausten kokonaiskäytöstä. Näistä esimerkkeinä ovat kuormalavat, meijeripakkaukset, uudelleentäytettävät lasipullot sekä juomapakkauksille tarkoitetut pantilliset kuljetusyksiköt kuten kennolevyt, dollyt ja PAN-kuormalavat, IBC-kontit ja tynnyrit sekä logistiikkayhtiöiden ja elintarviketeollisuuden uudelleenkäytettävät laatikot. Näiden lisäksi on olemassa muitakin pakkausten uudelleenkäyttäjärjestelmiä - osa yksittäisten yritysten omia sisäisiä järjestelmiä (esim. muuttolaatikat, rullakot ja alusvaunut). Uudelleenkäyttöä kehitettäessä nykyisten järjestelmien toimivuutta ja tehokkuutta ei tulisi vaarantaa.

Ajoneuvojen uudelleenkäyttö toteutuu jo nyt hyvin kahdella tavalla. Ajoneuvoista purettavia osia voidaan käyttää varaosina käytetyissä autoissa. Erityisesti muutaman vuoden vanhat kolariautot ovat kiinnostavia kohteita. Osien uudelleenkäyttö toimii markkinaehtoisesti ja alan toimijat kehittävät toimintaansa niin ikään markkinaehtoisesti. Tämän lisäksi merkittävää uudelleenkäyttöä on käytettyjen ajoneuvojen kauppa. Ajoneuvoa ei suinkaan poisteta käytöstä ensimmäisen omistajan siitä luopuessa, vaan auto vaihtaa omistajaa helposti 5-6 kertaa elinkaarensa aikana. Suomessa henkilöautojen keskimääräinen romutusikä on yli 22 vuotta. Esimerkiksi autokannan uudistumisen kannalta olisi tärkeä huomioida uudelleenkäyttökin kokonaisuutena. Lähtökohtaisesti ajoneuvojen elinkaaren edelleen pidentäminen on selvästi jopa vastaan niitä tavoitteita, joita liikenteen päästöjen vähentämiselle ja liikenneturvallisuuden parantamiselle on asetettu. Uudelleenkäytön täytyy olla kokonaisuutena järkevää. Uudelleenkäytön tulee olla myös yleisesti luotettavaa ja turvallista niin uudelleenkäyttöä harjoittaville yrityksille kuin tuotteen käyttäjille eli kuluttajille.

Panostusta viestintään, valvontaan ja neuvontatyöhön tarvitaan

Jätelaissa (646/2011) uudelleenkäyttö on etusijajärjestyksessä kierrätyksen edellä. Jätelainsäädännön uudistusten myötä uudelleenkäyttö on noussut yhä tärkeämpään rooliin. Sekä tuottajat, valvontaviranomaiset että uudelleenkäyttötoimijat ovat nyt uuden edessä. Haluamme korostaa uudelleenkäyttöön siirtymisen vaativan

huomattavaa hallinnollista panostusta viestintään, valvontaan ja neuvontatyöhön sekä määrittelyiden täsmen-
tämiseen.

On hyvä, että uudelleenkäytön valmistelua harjoittavat yritykset saavat hyödyntää jätettä vain, jos kunta, tuot-
taja tai muu taho ei sitä itse tee. On myös tärkeää, että jätteen luovuttaja voi periä uudelleenkäytön valmiste-
lua harjoittavalta yritykseltä kustannustehokkaasta keräyksestä aiheutuneet kustannukset ja että ei-ammatti-
mainen keräys, kuten jakelijoiden keräys, rajataan ulos.

Sopimusperusteisuus, valtakunnallinen tilastointi ja raportointivelvoite

Jätelain mukaan jätteen luovuttamisesta uudelleenkäytön valmisteluun on tehtävä kirjallinen sopimus. Jos ku-
luttaja lajittelee tavaran suoraan uudelleenkäyttöön, kirjallista sopimusta ei tarvita. Uudelleenkäyttöön tai sen
valmisteluun liittyvät palvelut eivät nykyisessä jätelaissa kuulu 47 §:ssä tarkoitetun tuottajan ja jätehuollon
toimijan yhteistoimintavelvoitteen piiriin. Jotta uudelleenkäytön valmisteluun luovutettujen jätteiden määrä
tulisi mukaan valtakunnalliseen tilastointiin, tulisi jätelain 47 §:ää muuttaa siten, että uudelleenkäyttöä ja sen
valmistelua saisi tehdä vain yhteistyössä tuottajan kanssa. Vaihtoehtoisesti raportointivelvoite tulisi säätää uu-
delleenkäytön valmistelijalle. Maasta poistuvien uudelleenkäyttöön tarkoitettujen ja asianmukaisesti tarkas-
tettujen ja dokumentoitujen tuotteiden raportointi valtakunnalliseen tilastointiin tulisi varmistaa uudelleen-
käyttötoimijoiden raportointivelvoitteella.

Uudelleenkäytön tuoteturvallisuus ja tietojen jäljitettävyyys

Tuottajavastuujärjestelmään toimitetun tuotteen osalta vastuu sen jätehuollosta on tuottajalla tai sen valtuut-
tamalla tuottajayhteisöllä. Tuottajavastuujärjestelmään toimitetun tuotteen osalta on oltava selkeät säännöt
ja sopimukset tuotteen uudelleenkäytöstä ja vastuukysymyksistä.

Esimerkiksi EU-komission valmisteleva akkupassi on digitaalinen tuote- ja käyttöhistoriaseloste, joka seuraa
akkua koko elinkaaren ajan. Akkupassi kertoo uudelleenkäytön osalta, onko akku päätynyt uudelleenkäyttöön
tai onko se jossain toisessa käyttötarkoituksessa sekä oliko uudelleenkäytön valmisteluun ja akkujen uudel-
leenkäyttöön osallistuneilla toimijoilla asianmukaiset valtuutukset. Akkupassin tietojen jäljitettävyyys on tärkeä
osa myös uudelleenkäyttöä. Keskeinen kysymys uudelleenkäytön tuoteturvallisuudessa on: kenellä on vastuu,
jos viallinen uudelleenkäytetty tuote saatetaan markkinoille? Akkupassin tyyppinen tuote- ja käyttöhistoriasel-
oste selkeyttää myös vastuukysymyksiä.

Eryteisesti akkujen osalta uudelleenkäyttöön liittyy usein kunnostusta tai käyttötarkoituksen muuttamista, jol-
loin korostuvat tuoteturvallisuus- ja vastuukysymykset. Käyttötarkoitukseltaan muutettu akku katsotaan EU:n
akkuasetusehdotuksen mukaan uudeksi tuotteeksi, eli akun ja sen merkintöjen tulee täyttää uusille akuille
asetettavat tuote- ja merkintävaatimukset. Käyttötarkoituksen muuttamisen myötä myös tuottajavastuu siir-
tyy uudelle markkinoille saattajalle.

Viranomaisten rooli ja uudelleenkäyttötoimijan luvat

Jätelaissa ei määritellä tarkasti uudelleenkäytön valvontaa. Eryteisesti sähkö- ja elektroniikkaromun sekä eri-
laisten akkujen uudelleenkäytössä tuoteturvallisuuden varmistamiseksi Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (TU-
KES) roolin tulisi olla vahva. Maasta poistuvien uudelleenkäyttöön tarkoitettujen tuotteiden valvonnassa Suo-
men Ympäristökeskuksella ja Tullilla on keskeinen rooli. Pirkanmaan ELY-keskus on tuottajavastuun valvonta-
viranomaisen, ja vastaa täten tuottajavastuuta koskevan uudelleenkäytön valvonnasta. Lisäksi on huomioi-
tava, että uudelleenkäyttötoimija saattaa tarvita toimintaansa varten ympäristöluvan sekä muita todistuksia
ja lupia toiminnan vaatimuksenmukaisuudesta.